

Gümnaasiumidest Tartus eile ja homme

9.

SÕJAJÄRGNE KESKKOOLIVÕRK Tartus loodi 1944/1945. õppeaastal suures osas endiste gümnaasiumide alusel. Nii kujunes Hugo Treffneri Gümnaasiumi ruumes tegevust alustanud Tartu 1. Keskkooli õpilaskond põhiliselt eelmisel õppeaastal H. Treffneri nimelises Gümnaasiumis (sellist nime oli kool kandnud Saksa okupatsiooni ajal) ja Tartu I Gümnaasiumis õppinud noormeestest. Arvati, et Tartu linnale ja ümbruskonnale piisab ühest poeglastekeskkoolist. Tartu 2. Keskkool kujunes Tartu III Gümnaasiumis ja Tartu 3. Keskkool Tartu II Gümnaasiumis õppinud tütarlastest. Vene õppekeelega Tartu 4. Keskkoolist sai endise vene gümnaasiumi traditsioonide jätkaja. Tartu 5. Keskkool oli täiskasvanutele mõeldud õhtukool.

Keskkoolide komplekteerimisel selgus, et õppida soovivaid noormehi, eriti maalt pärit, on siiski rohkem kui 1. keskkool suutis vastu võtta. Otsustati luua veel teine poeglastekeskkool. See kujunes endisest XVI algkoolist ning hakkas kandma Tartu 6. Keskkooli nime. Praegu on ta tuntud 5. keskkoolina. Hiljem avatud ja suuremaid numbraid kandvad Tartu keskkoolid kasvasid välja kunagistest algkoolidest, sõjajärgsetest 7-klassilistest koolidest, või loodi hoopis uute õppeasutustena.

GÜMNAASIUMI MÕISTE EVOLUTSIOON

Loodetavasti said eeltoodud põgusa ülevaate abil selgemaks gümnaasiumide ja gümnaasiumihariduse arengu põhikontuurid. Gümnaasiumi mõiste muutus korduvalt. Arengu põhisuund oli avardamine. Märgistanud esialgselt vaid ühte keskkoolitüüpi, omandas ta edaspidi järjest laiemat ning mitmekülgsemat tähendust. Eesti Vabariigi algusaastail muutus gümnaasium üsnagi erinevat tüüpi keskkoolide üldmõisteks. Siis ahenes mõiste taas. Aastail 1934—1940 tähendas gümnaasium keskkooli teist, kõrgemat astet.

Muutus ka gümnaasiumihariduse sisu. Algul üksnes klassikalise põhisuunaga, võimaldas gümnaasium pärastpoole nii humanitaar- kui ka reaalaridust. Vahepeal oli diferentseerumise skaala veelgi laiem, see ületas mõnel juhul koguni üldhariduskooli piirid ja jõudis tegelikult kutsehariduse valdkonda (silmas on peetud Eestis kohati töötanud kodu- ja põllumajandusgümnaasiume).

10.

Gümnaasiumide tegevuses oli läbi aegade püsinud eesmärged ja põhimõtteid. Gümnaasium valmistas ette õppureid ülikoolile ja teistele kõrgematele õppeasutustele. Teadmiste omandamine saavutati nõudlikkusega. Sõltumata õppetöö hargnemisest said kõik gümnaasiastid hea keelteoskuse. Teadmiste ja valmiste töö harjumuste andmisega kaasnes kombekasvatus. Koolinoored pidid olema sõnades, tegudes ja välismures korrektsed, nagu on omane kultuursele inimesele.

Gümnaasiumi küpsustunnistust ei saadud kergesti. Tema pärast tuli tööd teha. Kui ta aga oli käes, siis ta ka kaalus midagi. Sõja järel asendati küpsustunnistused keskkooli lõputunnistustega. Kas sellega tunnistati keskkoolilõpetanute vähest küpsust eluks ja edasiseks stuudiumiks kõrgkoolides?

Nüüd on päevakorda kerkinud

GÜMNAASIUMIDE TAASLOOMINE

Gümnaasiumihariduse varasemad kogemused väärivad suuremat tähelepanu. Neist on mõndagi õppida.

Gümnaasiumide taasloomisel tuleb kindlasti järgida ajaloolist järjepidevust. Eesõigus kujuneda gümnaasiumiks, tänapäeva keskkoolide kõrgemaks astmeks on koolidel, kes varasematel aegadel on seda olnud. Selles mõttes on täiesti õige alustada Tartu 1. Keskkoolist, kes ühendab endas ruumiliselt ja valmsuselt koguni mitme endisaegse gümnaasiumi ajalugu ja traditsiooni. Alates 1. septembrist 1990 on ta Tartu 1. Gümnaasium. Küsitakse, kelle nimi talle anda. Siin ei tohiks olla pikka mõtlemist. Loomulikult Hugo Treffneri nimi. Uus nimetus «Hugo Treffneri nimeline Tartu 1. Gümnaasium» oleks igati paslik. Ta näitaks, et tegemist on ajalooliselt Tartu esimese ehk vanima gümnaasiumiga ning kriipsutaks alla kunagise koolijuhataja Hugo Treffneri suuri teeneid gümnaasiumihariduse edendamisel.

A. H. Tammsaare nimeline Tartu 1. Keskkool on ühtviisi austanud kõiki oma eelkäijaid ning väärikalt tähistanud nende tähtpäevi. Sedasama peaks edaspidi tegema ka Hugo Treffneri nimeline Tartu 1. Gümnaasium.

(Lõpp.)